

**AXBOROT ASRIDA O'ZBEK TILINI QANDAY RIVOJLANTIRISH
MUMKIN?**

*QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT
TUMANI PALITEXNIKUM O'ZBEK TILI FANI
O'QITUVCHISI SULTANOVA SURAYYO*

ANNOTATSIYA: Axborot asrida o'zbek tilini rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish, yangi atamalarni milliy o'ziga xoslikni saqlagan holda ishlab chiqish, interaktiv ta'lim resurslari yaratish va xalqaro miqyosda o'zbek tilining o'rnini mustahkamlash muhimdir. Ushbu jarayonlar tilning zamonaviy talablariga moslashuvini ta'minlab, milliy madaniyatni global darajada targ'ib qilish imkonini beradi.

KALIT SO'ZLAR: O'zbek tili, axborot asri, raqamli texnologiyalar, tilni rivojlantirish, zamonaviy atamalar, interaktiv ta'lim, milliy madaniyat, global targ'ibot, xalqaro miqyos.

АБСТРАКТНЫЙ: В эпоху информации важно развивать узбекский язык через внедрение цифровых технологий, создание новых терминов с сохранением национальной самобытности, разработку интерактивных образовательных ресурсов и укрепление позиции узбекского языка на международной арене. Эти процессы обеспечат адаптацию языка к современным требованиям и позволят продвигать национальную культуру на глобальном уровне.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Узбекский язык, эпоха информации, цифровые технологии, развитие языка, современные термины, интерактивное образование, национальная культура, глобальное продвижение, международный уровень.

ANNOTATION: In the age of information, it is essential to develop the Uzbek language by integrating digital technologies, creating new terms while preserving national identity, developing interactive educational resources, and strengthening the position of the Uzbek language on the international stage. These processes ensure the adaptation of the language to modern requirements and provide opportunities to promote national culture on a global scale.

KEYWORDS: Uzbek language, information age, digital technologies, language development, modern terminology, interactive education, national culture, global promotion, international level.

**AXBOROT ASRIDA O'ZBEK TILINI QANDAY
RIVOJLANTIRISH MUMKIN?**

Axborot asri—bu raqamli texnologiyalar va global aloqalar zamoni bo‘lib, tilning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Har bir millat o‘z tilini saqlash, rivojlantirish va uni zamon talablariga moslashtirish zarurati bilan duch kelmoqda. O‘zbek tili, o‘zining boy madaniyati va tarixiy merosini saqlash bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalariga moslashishi lozim. O‘zbek tilining rivojlanishi nafaqat milliy madaniyatni, balki xalqaro miqyosda milliy salohiyatni namoyish etishga ham yordam beradi.

Axborot asrida tilni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o‘rni katta. Bugungi kunda internet, mobil ilovalar, sun‘iy intellekt, va raqamli platformalar tilni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. O‘zbek tilini raqamli muhitda kengaytirish va samarali ishlatish uchun quyidagi choralar ko‘rilishi lozim.

Tilga asoslangan dasturlar: O‘zbek tilida ishlaydigan mobil ilovalar, internet-portal va onlayn kurslar yaratish. Masalan, o‘zbek tilida avtomatik tarjima tizimlari, grammatik tekshiruvchilar va yozuv tahrirlagichlar ishlab chiqilishi zarur.

Sun‘iy intellekt va tilni qayta ishlash: Sun‘iy intellekt yordamida o‘zbek tilini avtomatik tushunish va yaratish texnologiyalarini rivojlantirish. Bu orqali chat-botlar, ovozli yordamchilar va avtomatik tarjima tizimlarini o‘zbek tilida takomillashtirish mumkin.

Zamonaviy dunyoda har kungi yangiliklar va innovatsiyalar yangi atamalarni talab etadi. O‘zbek tili uchun bu yangi terminlarni yaratish va joriy etish muhim vazifa hisoblanadi. Bu atamalarni yaratishda o‘zbek tilining o‘ziga xosligini saqlash, lekin zamon talablari va xalqaro standartlarga ham mos kelishi kerak. Ilmiy va texnik atamalar: Axborot texnologiyalari, biotexnologiya, kibernetika kabi sohalarda yangi atamalarni ishlab chiqish va ularni keng jamoatchilikka tanitish.

Atamalarni standartlashtirish: O‘zbek tilida ishlatiladigan yangi atamalarni milliy standartlarga asoslab, ularni rasmiylashtirish. Shu maqsadda maxsus komissiyalar va ilmiy markazlar tashkil etilishi zarur.

O‘zbek tilini rivojlantirish uchun ta‘lim sohasida keng qamrovli ishlar amalga oshirilishi kerak. O‘zbek tilidagi darsliklar va o‘quv materiallari: Ta‘lim jarayonida o‘zbek tilidagi darsliklar va o‘quv qo‘llanmalarini zamonaviylashtirish, yangi atamalarni kiritish, interaktiv o‘quv resurslarini yaratish zarur.

Oliy ta‘lim va ilmiy tadqiqotlar: O‘zbek tilida ilmiy maqolalar, monografiyalar va tadqiqotlar chiqarish. Universitetlarda o‘zbek tilida ilmiy-texnik tilni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratish.

Interaktiv ta‘lim: Raqamli ta‘lim resurslarini ishlab chiqish va yoshlarni zamonaviy ta‘lim metodikalariga moslashtirish, shu jumladan o‘zbek tilida onlayn kurslar, video darslar va interaktiv platformalar yaratish.

O'zbekistonda raqamli texnologiyalarni rivojlantirish so'nggi yillarda katta e'tibor qaratilayotgan soha hisoblanadi. Bu jarayonni quyidagi yo'nalishlarda rivojlantirishga alohida urg'u berilmoqda:

Internet infratuzilmasini yaxshilash: O'zbekistonda internet tarmog'ining kengayishi, yuqori tezlikdagi internet tarmog'iga kirish imkoniyatlari va raqamli xizmatlar sonining ortishi muhim ahamiyatga ega. Internet orqali ta'lim, tibbiyot va boshqa sohalarda masofaviy xizmatlarni taklif qilish imkoniyatlari oshmoqda.

Elektron hukumat tizimi: O'zbekistonda davlat xizmatlarini raqamlashtirishga katta e'tibor qaratilmoqda. "Elektron hukumat" platformalarini joriy etish orqali fuqarolar uchun davlat xizmatlariga tez va oson kirish imkoniyatlari yaratilmokda.

Startaplar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash: Yoshlarni innovatsiyalar va startaplar yaratishga rag'batlantirish, raqamli texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni biznesga joriy etishda muhim rol o'ynaydi.

Raqamli ta'lim tizimi: O'zbekistonda ta'lim tizimini raqamlashtirish, onlayn ta'lim platformalarini rivojlantirish va zamonaviy raqamli resurslardan foydalanishni oshirish orqali yoshlarni texnologiyalarni yaxshi o'zlashtirishga yo'naltirish muhimdir.

Kiberxavfsizlik: Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish jarayonida kiberxavfsizlikni ta'minlash, shu jumladan, axborot xavfsizligini mustahkamlash hamda internetdagi firibgarlik va hujumlarga qarshi kurashish zarur bo'ladi.

Sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili: Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data) va tahlil qilish texnologiyalari orqali iqtisodiyotning turli sohalarda samaradorlikni oshirishga imkoniyatlar yaratish kutilmoqda. Bu kabi rivojlanishlar O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o'tishida, xalqaro miqyosda raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

Yangi atamalarni yaratish va tilni zamonaviylashtirish — zamonaviy tilshunoslikning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. O'zbek tilining rivojlanish jarayonida yangi texnologik, ilmiy, madaniy va ijtimoiy sohalar bilan bog'liq yangi atamalarni yaratish va ularga moslashish zarurati ortib bormoqda. Bu jarayon bir necha asosiy bosqichni o'z ichiga oladi. Raqamli texnologiyalar, ilm-fan, biznes, ijtimoiy hayot va boshqa sohalarda yangi atamalarni yaratish zarurati o'zgarmoqda.

Yangi atamalarni yaratish jarayonida, ingliz tilidagi terminlarni o'zlashtirish bilan birga, ularga mos keladigan o'zbekcha so'zlar va ifodalar ishlab chiqilishi kerak. Bu orqali tilni saqlash va rivojlantirish bilan birga, o'zbek tilining global raqamli va ilmiy sohalarda yanada faol ishlatilishiga imkon yaratish mumkin.

Yangi atamalarni joriy etishda terminologiya tizimi ishlab chiqilishi va tartibga solinishi lozim. Masalan, ilmiy va texnik sohalarda o'zbek tilining standartlashtirilgan va umumqabul qilingan terminlar bazasini yaratish zarur. Bu sohalarda maxsus komissiyalar yoki ilmiy tarmoqlar tomonidan muvofiqlashtirilgan terminologiya shakllanishi kerak.

O'zbek tilining zamonaviylashishi, ya'ni tilni xalqaro miqyosdagi ilmiy va texnologik jarayonlarga moslashtirish jarayoni davom etishi kerak. Bu nafaqat yangi atamalar yaratishni, balki eski so'zlarni yangi ma'nolarda ishlatishni ham o'z ichiga oladi. Shuningdek, o'zbek yozuvini rivojlantirish va uning raqamli muhiti uchun moslashishini ta'minlash zarur. Bu, ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tilining rivojlanishida muhim o'rin tutadi.

Yangi atamalarni o'zlashtirish va tilni zamonaviylashtirishda o'qituvchilar va tilshunoslarning roli muhimdir. O'zbek tilida raqamli resurslar va onlayn platformalar yaratish, shu bilan birga, so'z boyligini kengaytirish uchun turli xil o'quv dasturlari va lug'atlar ishlab chiqilishi kerak. Bu, ayniqsa, yosh avlodni zamonaviy tilga o'rgatishda samarali bo'ladi.

Yangi atamalarni kiritishda madaniyat va tilning o'ziga xosligini saqlash zarur. Tabiiyki, globalizm va texnologik taraqqiyotning ta'sirida ba'zi atamalarni ingliz tilidan to'g'ridan-to'g'ri o'rgatish mumkin, lekin ularning o'zbek tiliga moslashgan shakllari va so'zlashuv an'analari saqlanishi kerak.

Umuman olganda, yangi atamalarni yaratish va tilni zamonaviylashtirish jarayoni O'zbekistonda nafaqat ilmiy va texnologik taraqqiyotga, balki milliy madaniyat va tilni saqlashga xizmat qiladi.

Ta'lim va ilm-fan sohasida o'zbek tilining o'ri juda katta, chunki til — har bir millatning ma'naviy va madaniy boyligi, shuningdek, ilmiy g'oyalar va bilimlarni yaratish va tarqatishda asosiy vositadir. O'zbek tilining ta'lim va ilm-fan sohasidagi roli quyidagi jihatlarida ko'rinadi. O'zbek tili ta'lim va ilm-fan sohasida talabalar va o'qituvchilar o'rtasida samarali muloqot qilish, ilmiy bilimlarni uzatish, tushunish va o'rganish uchun asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Ta'lim tizimida o'zbek tilining ishlatilishi.

O'zbek tilining ilm-fan sohasidagi o'ri nafaqat milliy ilmiy ishlar yaratishda, balki dunyo miqyosida ilmiy hamjamiyatga qo'shilishga yordam beradi. O'zbek tilida ilmiy maqolalar, tadqiqotlar va kitoblarni nashr qilish, ularni xalqaro ilmiy jurnallarda e'lon qilish imkoniyatlarini oshiradi. Ta'lim va ilm-fan sohasida o'zbek tilidagi resurslar va ilmiy manbalar sonining ortishi, ilmiy asarlarni o'zbek tilida yozish va o'qituvchilarni o'zbek tilida o'qitish imkoniyatlarini yaratadi. Bu, shuningdek, tilning o'ziga xos ilmiy uslubini rivojlantirishga ham yordam beradi. O'zbek tilining ilm-fan sohasida keng qo'llanilishi milliy madaniyat, tarix va ilmiy merosni saqlash va rivojlantirishga yordam beradi. O'zbek tilidagi ilmiy adabiyotlar va resurslar millatning madaniyati va merosini avloddan-avlodga o'tkazishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. O'zbek tilining raqamli ta'limda, masofaviy o'qitishda va yangi texnologiyalarni o'rganishda ham muhim o'rin bor. O'zbek tilidagi elektron ta'lim platformalari, onlayn kurslar va o'quv dasturlari yordamida yoshlar ilmiy bilishlarni raqamli texnologiyalar yordamida o'zlashtirishadi.

O'zbek tilining ilm-fan sohasidagi o'rni xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda ham sezilarli. O'zbek tilida ilmiy adabiyotlar va materiallar tarjima qilinishi, ilmiy va ta'lim sohasidagi aloqalarni mustahkamlash imkonini beradi. Shu bilan birga, o'zbek olimlarining jahon ilmiy jamiyatidagi o'rni yanada mustahkamlanadi. Ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy etishda o'zbek tilining roli juda katta. Masalan, yangi pedagogik metodlar, elektron darsliklar va virtual o'qitish tizimlari o'zbek tiliga moslashtirilishi kerak. Bu, o'zbek tilida ta'lim olishning samaradorligini oshiradi va yoshlarni ilm-fan sohasida o'zbek tilida ishlashga rag'batlantiradi.

Umuman olganda, o'zbek tilining ta'lim va ilm-fan sohasidagi o'rni milliy ilmiy va ta'lim tizimlarini rivojlantirish, madaniy merosni saqlash va xalqaro ilmiy hamkorlikni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonlar, o'zbek tilining global miqyosda tan olinishi va faol qo'llanilishini ta'minlashga yordam beradi. Xalqaro aloqalar: O'zbek tilidagi ilmiy va madaniy materiallarni xalqaro jurnallarda nashr etish, o'zbek tilini o'rgatish kurslari va adabiy dasturlarni tashkil etish.

O'zbek tilining rivojlanishi, asosan, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, ilm-fan va ta'lim sohasidagi islohotlar, yangi atamalarni yaratish va xalqaro maydonda kengaytirishga bog'liqdir. Axborot asrida tilning zamonaviy talablarga moslashuvi milliy madaniyatni saqlash va uni global miqyosda targ'ib qilish imkonini beradi. Ushbu jarayonlar o'zbek tilini nafaqat milliy, balki xalqaro darajada ham rivojlantirishga yordam beradi.

Yuqoridagi ma'lumotlarga asoslanib, ta'lim va ilm-fan sohasida o'zbek tilining o'rni nihoyatda muhimdir. O'zbek tili nafaqat milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirishda, balki ilmiy va ta'lim tizimining samarali ishlashida ham asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Yangi ilmiy atamalarni ishlab chiqish, o'zbek tilidagi ilmiy resurslarni rivojlantirish va ilmiy ishlarni o'zbek tilida yozish — bu jarayonlar nafaqat tilni boyitadi, balki xalqaro ilmiy hamjamiyatga integratsiya qilishga imkon yaratadi.

Shuningdek, o'zbek tilining zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashishi, masofaviy ta'lim va raqamli resurslar yaratish orqali ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. O'zbek tilidagi ilmiy manbalar va jurnallarni nashr etish, yangi texnologiyalarni o'zlashtirish va ilm-fan sohasida yurtimizning global miqyosda tan olinishi uchun zarur. Bu jarayonlar orqali o'zbek tilining ilmiy va ta'lim tizimidagi o'rni mustahkamlanadi, madaniy meros saqlanadi va yangi avlod ilm-fan sohasida o'zbek tilida bilim olishga intiladi.

Shu bilan birga, ilmiy va ta'lim sohasida o'zbek tilining rivojlanishi millatning ma'naviy salohiyatini oshiradi va xalqaro ilmiy hamkorlikni kuchaytiradi. Demak, ta'lim va ilm-fan sohasida o'zbek tilining o'rni o'zgaruvchan va rivojlanayotgan dunyoda milliy madaniyatni saqlab qolish va ilmiy taraqqiyotga erishishda asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. Kobilova, N., Shayxislamov, N., & Raimova, M. (2021). O 'ZBEK VA INGLIZ PAREMIOLOGIK BIRLIKLARINING QIYOSIY-SEMANTIK TAHLILI.
2. Шайхисламов, Н. (2020). Синтаксисни морфология билан интегратив ўргатиш. Нутқ маданияти ва ўзбек тилшунослигининг долзарб муаммолари, 383- 385.
3. Shayxislamov, N. Z. O. G. L., & Shofqorov, A. M. (2020). RASMIY HUUJATLAR MATNINING LEKSIK XUSISIYATLARI VA ULARNING TARJIMADA BERILISHI.
4. Shofqorov, A. M., Baykabilov, U. A., Bayzakov, J. A., & Shayxislamov, N. Z. O. G. L. (2020). TIL O'QITISHDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARI.
5. Шайхисламов, Н. (2020). МАВКЕИ ЛИНГВОКУЛТУРОЛОГИЯ ДАР СИСТЕМАМ ФАНХ, О ВА ВОБАСТАГИИ ОН БО ЭТНОЛИНГВИСТИКА, СОТСИОЛИНГВИСТИКА ВА ЭТНОПСИХОЛИНГВИСТИКА.
6. Ахмедов, Б. А., Шайхисламов, Н., Мадалимов, Т., & Махмудов, Қ. (2021). SMART TEXNOLOGIYASI VA UNDAN TAЪЛИМДА ТИЗИМИДА КЛАСТЕРЛИ ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИАТЛАРИ.
7. Shayxislamov, N. (2021). ONA TILI DARSLARINI O 'QITISHDA ZAMONAVIY METOD-KAKOGRAFIYA USULIDAN FOYDALANISH.
8. Shayxislamov, N. (2020). LINGVISTIKA, UNING ZAMONAVIY TURLARI HAMDA ULARNING O 'ZBEK TILSHUNOSLIGIDAGI TALQINI.